

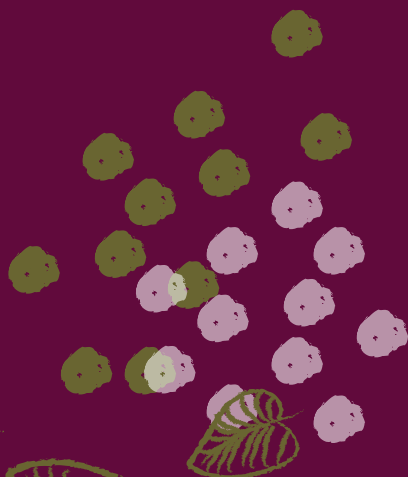
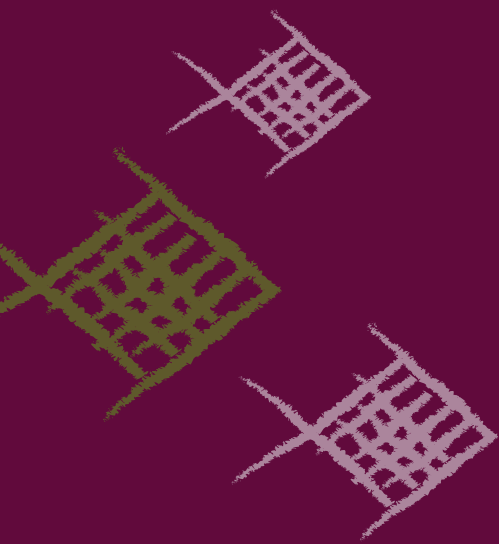

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ
ระหว่างประเทศ
(องค์การมหาชน)

ชีวิตที่เป็นหนึ่งเดียวกันกับธรรมชาติ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า
ย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง
จังหวัดชัยภูมิ

Life Spent with Nature as One

โครงการชุมชนเรียนรู้หัตถกรรม 2561 SACICT CRAFT COMMUNITY 2018 “เรียนรู้งานหัตถศิลป์ผ่านวิถีชีวิตชุมชน”

สิ่งล้ำค่าอย่างมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความสามารถ
ด้านงานหัตถศิลป์นั้นหยั่งรากลึกอยู่ในชุมชนที่ทุกภูมิภาคของ
แผ่นดินไทย ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)
หรือ SACICT จึงมีความตั้งใจในการสร้างการเรียนรู้งานหัตถศิลป์ผ่าน
วิถีชีวิตชุมชน โดยมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เดิมที่มีครูศิลป์ของแผ่นดิน
ครูช่างศิลปหัตถกรรม และทายาทช่างศิลปหัตถกรรมเป็นผู้ถ่ายทอด
องค์ความรู้รวมไปถึงการเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงรอบ ๆ ที่มีศักยภาพ
ที่จะพัฒนาเป็นชุมชนเรียนรู้หัตถกรรม (Craft Communities) จำนวน
10 ชุมชน 13 แหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ ต่อผู้เข้าร่วม สมาชิกในชุมชน รวมไปถึงผู้ที่
เกี่ยวข้องอื่น ๆ

หัวใจสำคัญของโครงการนี้มุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์ทักษะภูมิปัญญา
องค์ความรู้ด้านงานหัตถศิลป์ รวมไปถึงจนถึงวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของ
ชุมชนโดยรอบ เพื่อให้งานหัตถศิลป์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น และเป็นการสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าที่จะ
สามารถต่อยอดไปสู่มูลค่าที่เพิ่มขึ้นให้กับงานหัตถศิลป์ ซึ่งจะก่อให้เกิด
กระบวนการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด

ป่าที่คุณเห็น เป็นสีอะไร?

ความลับของผืนป่าสีเขียวที่ซ่อนสีอื่นอีกนับร้อยสี เป็นวัตถุดิบสำคัญของการทำเครื่องนุ่งห่มของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยบรรพกาล

หากป่าห่มโลกให้เย็น เสื้อผ้าที่ห่มเราให้อบอุ่น ธรรมชาติของมนุษย์คือการมองหาสิ่งหล่อหุ้มร่างกาย เพื่อปกป้องตนจากสิ่งแวดล้อม จึงกลายเป็นที่มาของปัจจัยสี่ การลงมือทดลองถูกนำทางให้มนุษย์รู้จักเส้นใยธรรมชาติจากพืชและสัตว์ และนำไปสู่การประยุกต์ใช้สีสันทาจากส่วนต่าง ๆ ของพืชมาย้อมเสื้อผ้าเพื่อสุนทรียะและความงาม

มนุษย์เรียนรู้ ทดลอง ต่อยอดเครื่องนุ่งห่มเรื่อยมา ก่อเกิดเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เครื่องนุ่งห่มกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น จึงอาจกล่าวได้ว่าเครื่องนุ่งห่มมาไกลกว่าการเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่นเดียวกับท้องถิ่นภาคอีสานซึ่งขึ้นชื่อในเรื่องผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งทอขึ้นอย่างละเอียดละออ ใช้สีสันทา และสร้างลวดลายเฉพาะจากเรื่องราวในท้องถิ่นจนได้ผ้าทอที่สวยงาม สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในชุมชน

แผนที่ท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

ที่ว่าการอำเภอ
หนองบัวแดง

โรงพยาบาลหนองบัวแดง

2359

2159

คลองยางดำ

1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง

2 น้ำตกตาดาด

3 พุทธอุทยานป่าหินงาม

4 อุทยานแห่งชาติภูแลนคา

5 ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเทิ่ง)

5

4

โปรดสแกน

QR code นี้ เพื่อใช้งาน
แผนที่ใน Google Map

กฎแห่งธรรมชาติคือความไม่แน่นอน

ผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติต้องพบกับความท้าทายจากโลกอุตสาหกรรม สายพานการผลิตที่รวดเร็วตอบสนองวิถีชีวิตอันเร่งรีบของคนเมืองได้อย่างตรงจุด เครื่องนุ่งห่มจากเส้นใยสังเคราะห์สามารถผลิตได้คราวละนับหมื่นตัวส่งตรงถึงห้างสรรพสินค้าพร้อมให้คนเมืองได้เลือกสรรในราคาย่อมเยา ความรุ่งเรืองของ fast fashion ค่อยๆ ลบเลือนรากเหง้าและภูมิปัญญาด้าน ศิลปหัตถกรรมให้จางหายไปเรื่อยๆ ยิ่งไปกว่านั้นวิถีที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ กระบวนการผลิตที่ปล่อยสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม ยังย้อนกลับมาหามนุษย์ในรูปแบบของปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคร้ายไข้เจ็บ

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติได้มอบจิตใจอันไม่เคยย่อท้อแก่มนุษย์ อนินญา เค้าโนนทอก หรือครูอุ๊ต ครูช่างศิลปหัตถกรรม พ.ศ. 2554 ผู้เล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญของวิถีอินทรีย์ที่มีต่อมนุษย์ จึงก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดงขึ้น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติและมุ่งหวังให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้บนรากฐานของชุมชน กว่า 23 ปีแล้วที่กลุ่มทอผ้าดำเนินการด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะอนุรักษ์ผ้าทอพื้นถิ่น พร้อมส่งมอบของขวัญจากธรรมชาติให้แก่ผู้สวมใส่

“สื่อเลื่องฉ้าทอมือ”

นี่เป็นวรรณคดีหนึ่งจากคำขวัญของจังหวัดชัยภูมิ
คงสามารถใช้เป็นหนึ่งในสิ่งยืนยันได้ว่าที่แห่งนี้มีชื่อเสียงด้านการทอดผ้าอย่างยาวนาน

อำเภอหนองบัวแดง พรมแดนตะวันตกของจังหวัดชัยภูมิ คือดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์
ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งไร่ นา และสวน พื้นเพของชาวชุมชนหนองบัวแดงนั้น
หลากหลาย เนื่องจากบรรพบุรุษของพวกเขาโยกย้ายมาจากภูมิลำเนาอื่นๆ ในภาคอีสาน รวมถึง
กลุ่มคนเชื้อสายลาว ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหลอมรวมกันกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
เฉพาะของที่นี่ ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพิงธรรมชาติ ยามหิวก็เก็บผักผลไม้ในสวน
ยามป่วยใช้ก็มีสมุนไพรในสวนหลังบ้าน ไม่เว้นแม้แต่เสื้อผ้าก็สามารถทำใช้เองได้ ผ้าทอมือ
ย้อมสีธรรมชาติมีรากเหง้ามาจากความอุดมสมบูรณ์และภูมิปัญญาการผลิตเครื่องนุ่งห่มใช้เอง
ในครัวเรือน ทุกวิถีปฏิบัติที่คัดสรรมาสะท้อนถึงความเข้าใจธรรมชาติภายในชุมชนของตนเองอย่างลึกซึ้ง

ทุกลวดลายบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่นออกมาได้อย่างอ่อนช้อยงดงาม ปัจจุบันผ้าทอมือ
ย้อมสีธรรมชาติของชุมชนหนองบัวแดงยังคงยืนหยัดท่ามกลางกระแสโลกอุตสาหกรรม
ด้วยการถดถอยและต่อยอดภูมิปัญญาอย่างไม่หยุดนิ่งจนกลายเป็นสินค้าออกประจักษ์ 5 ดาว
ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

“เราจะปรุงแต่งธรรมชาติให้ตรงกับกิเลสเราทำไม
ในเมื่อวิถีธรรมชาติมันดีกับพวกเรามากกว่า”

- ครูอุ๊ต อมัญญา เค้าโนนทอก ครูช่างศิลปหัตถกรรม พ.ศ. 2554

กว่าจะตกสีกดังเช่นทุกวันนี้ เส้นทาง “สายไหม” ของครูอุ๊ดีเต็มไปด้วยเรื่องราวแห่งความอดสาหะ
เมื่อครูอุ๊ดีจบการศึกษา เริ่มต้นทำงานในกรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็มีใจช่วยเหลือพ่อแม่พี่น้อง ณ
บ้านเกิด จึงรับผ้าทอมือจากชุมชนหนองบัวแดงมากดลองปั่นจักรยานขายตามย่านลาดพร้าว
ปรากฏว่าได้รับผลตอบแทนที่ดี ครูอุ๊ดีจึงมีโอกาสสั่งสมประสบการณ์จากตลาดสิ่งทอที่ละเล็กละน้อย

ด้วยกระแสการผลิตที่เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม ส่งผลให้ผ้าทอของชุมชนหนองบัวแดง
ยุคนั้นจึงไม่ใช่ผ้าทออินทรีย์ 100% ชาวบ้านรับซื้อเส้นไหมและใยฝ้ายย้อมสีจากชุมชนอื่นเป็นหลัก
กว่าเมื่อเศรษฐกิจไทยส่อเค้าวิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นช่วงเวลาที่ครูอุ๊ดีมองเห็นช่องทางของตลาดสิ่งทอ
และตระหนักถึงความสำคัญของวิถีธรรมชาติ จึงตัดสินใจกลับบ้านเกิดเพื่อดำเนินงานสืบสาน
ผ้าทอมืออินทรีย์อย่างเต็มตัว โดยเชิญชวนคุณแม่คุณยายกลุ่มก่อผ้าจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
ทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดงในปี พ.ศ. 2539

ครูอุ๊ดีและวิสาหกิจชุมชนตั้งใจใช้ชีวิตผ้าทอมืออินทรีย์อันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ
ดูแลการผลิตผ้าทอปลอดสารพิษทุกกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ นอกจากนี้
ยังหันมาฟื้นฟูการปลูกฝ้ายสายพันธุ์สุตันเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ฝ้ายพื้นถิ่น นับว่าชุมชนหนองบัวแดง
เล็งเห็นความสำคัญของวิถีอินทรีย์ตั้งแต่ก่อนกระแสอร์แกนิกจะฉลอบานในประเทศไทย

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา สมาชิกกลุ่มได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก
กว่า 180 ชีวิต ครูอุ๊ดีก็ยังคงความมุ่งมั่นอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมพร้อมกันกับการพาวิสาหกิจ
ชุมชนก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิสัยทัศน์ของนักทดลอง เปิดกว้างต่อความคิดสร้างสรรค์
ชุมชนหนองบัวแดงจึงสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด
โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้นประสบการณ์ด้านการบริหารที่สั่งสมอย่าง
ยาวนาน วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ขึ้นชื่อว่ามีการบริหารจัดการดีเยี่ยมทั้งในแง่คุณภาพการผลิต
การเงินและบุคลากร

หัวใจของการทำงาน
พัฒนาชุมชนในแบบ
ฉบับของครูอุ๊ดี?

1. เรียนรู้เขาเรียนรู้เรา เข้าใจความต้องการและปัญหาของสมาชิกแต่ละคน
เข้าใจวิถีของศิลปิน ดูแลสมาชิกให้กินอิ่ม นอนหลับ ไม่มีหนี้ อยู่กับวิถีธรรมชาติ
เมื่อสมาชิกรู้สึกมั่นคง ก่อเกิดสุนทรียะในจิตใจ จึงทำงานศิลปะได้อย่างยอดเยี่ยม
2. บริหารอย่างโปร่งใส ค่าตอบแทนยุติธรรม การเข้าร่วมกลุ่มเน้นความสมัครใจ
เป็นสำคัญ
3. เปิดโอกาส พาสมาชิกไปออกร้านในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกเห็นถึง
ความโปร่งใส และทำความรู้จักกับผู้บริโภคโดยตรง

สิ่งที่คอยย้ำเตือนครูอุ๊ดีและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มีชีวิตทำสิ่งใจอยู่เสมอ คือการฝ่าฟันความยากลำบากต่างๆ ร่วมกัน จนกระทั่งได้รับคำขอบคุณจากลูกค้าชาวไทยและชาวต่างชาติ

เหตุการณ์หนึ่งที่**คุณนก ศศิกุล อ่อนเจวียง** เลขาฯนุการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นหนึ่งในกำลังสำคัญของทีม เล่าให้เราฟังว่าครั้งหนึ่งลูกค้าชาวญี่ปุ่นเข้ามาเยี่ยมชมงานแสดงสินค้าและเอ่ยว่า

“การทอผ้าแบบนี้ที่ญี่ปุ่นไม่มีแล้ว ช่วยรักษาแทนเราด้วย”

เสียงชื่นชมอันทรงคุณค่านี้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้สมาชิกกลุ่มเสมอมา แสดงให้เห็นว่าการทอผ้าคือมรดกทางภูมิปัญญาของมนุษย์

ชาอินทรีย์ ภูมิโมเดล

ดีต่อผู้สวมใส่

อ่อนทอดเย็นๆ จากเส้นใยฝ้าย

ผ้าทอมืออินทรีย์สร้างสรรค์ขึ้นจากเซลลูโลสธรรมชาติและปลอดภัยในกระบวนการผลิต จึงเป็นมิตรกับผู้สวมใส่ทุกเพศทุกวัย ช่วยระบายความร้อนได้ดี โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเมะเร็งที่เข้ารับการรักษาด้วยเคมีบำบัด ซึ่งอาจรู้สึกร้อนกว่าปกติเมื่อใส่เสื้อผ้าเส้นใยสังเคราะห์ หากสวมเสื้อผ้าฝ้ายทอมือ 100% จะรู้สึกเย็นสบายกว่า

มาจากธรรมชาติ คั้นสู่ธรรมชาติ

fast fashion จากผ้าใยสังเคราะห์ย่อยสลายยาก ก่อให้เกิดปัญหามลพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เส้นไหมของผ้าทอมือ ย้อมสีธรรมชาติ คือเส้นใยที่तिकทออย่างแข็งแรง เรียบง่าย สวมใส่ได้นาน เมื่อเลิกใช้งานก็สามารถย่อยสลายได้ง่าย ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสีย้อมธรรมชาติจะค่อย ๆ ชัดจางอย่างช้า ๆ เช่นเดียวกับทุกสิ่งในธรรมชาติที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน

รักษาโลก = รักษาเรา

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของผืนดินผืนน้ำ พื้นที่เกษตรกรรมกว่า 2,000 ตารางกิโลเมตรของอำเภอหนองบัวแดงคือแหล่งอาหารอินทรีย์คุณค่าที่คอยหล่อเลี้ยงผู้คนในเมือง ซึ่งกระบวนการผลิตผ้าทอมืออินทรีย์จะไม่ปล่อยสารพิษปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม ปลอดภัย ไร้สารพิษด้วยเช่นกัน

อีกทั้งภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อมของผู้คนที่นี่จะช่วยรักษาความมั่นคงทางอาหารเอาไว้ ยิ่งภาคเกษตรกรรมพึ่งพาวิถีอินทรีย์มากเท่าไร ยิ่งมั่นใจได้ว่าสำหรับอาหารของคนเมืองจะปลอดภัยและหลากหลายมากขึ้น

ทุกวันนี้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง กำลังเดินหน้าเผยแพร่วิถีเกษตรอินทรีย์อย่างไม่ย่อถอย ด้วยปณิธานที่จะทำให้ 2,000 ตารางกิโลเมตร กลายเป็นแหล่งเกษตรอินทรีย์โดยสมบูรณ์

ผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชนหนองบัวแดง เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตในทุกๆ ด้าน เป็นเส้นใยที่ร้อยเรียงความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนเอาไว้อย่างเหนียวแน่น

กระบวนการสร้างสรรค์ผ้าทอมือต้องอาศัยภูมิปัญญาด้านอื่นเข้ามาบูรณาการรวมถึงองค์ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาในท้องถิ่น ผ้าทอมือไม่ได้สร้างเพียงคุณค่า แต่ยังสร้างมูลค่าในฐานะที่เป็นแหล่งรายได้ที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เกิดเป็นเงินทุนหมุนเวียน ต่อยอดจากการอ้อมท้องสู่ความอ้อมอกอ้อมใจในที่สุด

1. ที่ทอสายสัมพันธ์

ที่ทอผ้าไม่ใช่แค่เพียงเครื่องมือใช้สอยไร้เรื่องราว หากย้อนกลับไปในช่วงสมัยแม่และยายยังสาว แม่จะทำหน้าที่ผลิตเสื้อผ้าให้ทุกคนในครัวเรือน เด็กผู้หญิงจะเรียนรู้การทอผ้าจากแม่ของตนตั้งแต่ 7-8 ขวบ เพื่อผลิตเสื้อผ้าใส่เอง

เด็กหญิงชาวหนองบัวแดงจะทอผ้าชุดนักเรียนเองโดยมีแม่คอยถ่ายทอดวิชาความรู้และช่วยตัดเย็บเสื้อผ้าให้ ช่วงอายุ 14-15 ปี หญิงสาวที่เก่งกาจจะสามารถทอผ้าได้ทุกอย่างแล้ว และเมื่อถึงคราวออกเรือน ที่ทอผ้าก็เป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นชีวิตคู่สามีจะสร้างที่ทอผ้า รวมถึงเครื่องมือในการทอผ้าอื่นๆ ให้แก่ภรรยา และว่ากันว่ายิ่งสามีภรรยามากเท่าใด ที่ทอผ้าก็จะออกมาสวยงาม แข็งแรง อาจมีรอยสลักอันแสนปราณีตบรรจงที่สามีตั้งใจทำให้ภรรยาตนเพียงคนเดียว

ทุกวันนี้แม้ช่างทอผ้าหลายคนจะเลิกทอผ้าไปแล้ว แต่เมื่อมีคนรุ่นใหม่ขอซื้อที่ทอผ้าต่อ พวกเขายังต้องการที่จะเก็บมันไว้ ช่างทอรุ่นอาวุโสของเราพูดชัดเจนว่า

“ที่นี้ไม่ขายหรอก คิดถึงตา”

ที่ทอผ้าจึงเปรียบเสมือนหลักฐานความรักของแม่ต่อลูกและสามีต่อภรรยาในคราวเดียวกัน

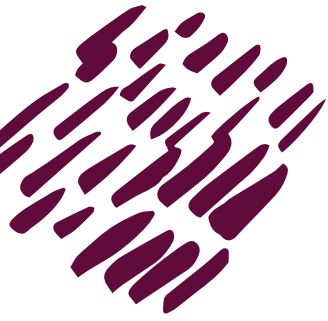
สุขใจผู้ทำ

2. ต่อลมหายใจช่างไม้พื้นถิ่น

เครื่องมือเครื่องใช้ในทุกระบวนการทอผ้าล้วนสร้างขึ้นจากภูมิปัญญาช่างไม้พื้นถิ่น เครื่องมือทอผ้าทุกชิ้นมีรายละเอียดอันซับซ้อนได้รับการออกแบบเพื่อการใช้งานที่สะดวกสบายของผู้ใช้งาน และเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการ ซึ่งนอกจากทักษะการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ องค์ความรู้เรื่องไม้พื้นถิ่นก็เป็นหัวใจสำคัญไม่แพ้กัน เนื่องจากเครื่องมือแต่ละชิ้นต้องสร้างจากไม้ที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน

ตราใบที่ศิลปะการทอผ้ายังคงอยู่คู่ชุมชน ภูมิปัญญาช่างไม้พื้นถิ่นก็ยังคงมีลมหายใจอยู่เช่นเดียวกัน

3. สนับสนุนวิถีธรรมชาติ

ทุกกระบวนการผลิตผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติของชุมชนหนองบัวแดงล้วนแต่ปลอดสารพิษ ตั้งแต่การผลิตเส้นใยจากพืชและสัตว์ การย้อมสีจากธรรมชาติ และการทอด้วยมือของช่างฝีมือในชุมชน ไม่มีสารเคมีในกระบวนการผลิต จึงไม่มีการปล่อยสารพิษปนเปื้อนออกสู่ธรรมชาติ ซึ่งนั้นก็แปลว่านอกจากจะปลอดภัยต่อคนสวมใส่แล้ว การผลิตผ้าทออินทรีย์ยังดีต่อสุขภาพของผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การสนับสนุนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติ หมายถึง การสนับสนุนสุขภาวะของชุมชนเช่นเดียวกัน

4. กินอิ่ม นอนหลับ ไม่มีหนี้ ชีวิตนี้ช่างมีคุณค่า

ปัญหาความยากจนและภาวะหนี้สินยังคงเป็นปัญหาหลักของสังคมไทย อีกทั้งกระแสการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงกำลังทำลายความอยู่รอดของศิลปหัตถกรรมไทย วิชาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง ตั้งใจสร้างสรรค์ผ้าทอไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าจนได้รับความสนใจในระดับนานาชาติ ด้วยเป้าหมายหนึ่ง คือการสร้างรายได้แก่ช่างฝีมือให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีภาวะหนี้สิน เมื่อกลุ่มทอผ้ามีรายได้ มีกำลังจับจ่ายใช้สอย จึงเกิดเงินหมุนเวียนขึ้นในระดับชุมชน ความสุขมวลรวมของชุมชนก็จะเพิ่มขึ้นตามมา

5. ลายผ้าคือเรื่องราวของชุมชน

ทุกลวดลายผ้าทอล้วนตกลึกจากความคิด ความศรัทธา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชน การสืบทอดลวดลายผ้าคือการธำรงรักษาให้ความทรงจำของบรรพบุรุษยังคงอยู่สืบต่อไป

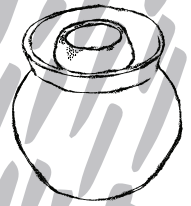
6. ทอผ้าบำบัด

การทอผ้าเป็นศิลปะบำบัดชั้นดี โดยเฉพาะสำหรับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน หรือแม้แต่เป็นอาชีพสำหรับผู้พิการ จากประสบการณ์ในกลุ่มทอผ้า กิจกรรมการทอผ้าและบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข มีส่วนช่วยในการบำบัดจิตใจของสมาชิกกลุ่มที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือรู้สึกเบื่อหน่ายชีวิตให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอีกครั้ง

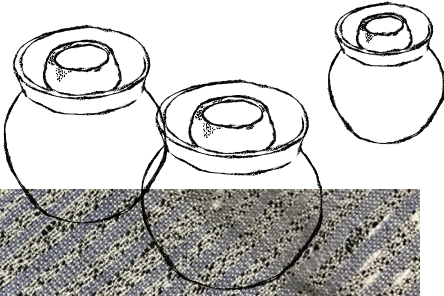

ลวดลายแห่งหนองบัวแดง

“ผ้าของเราไม่ใช่แค่เครื่องนุ่งห่ม หากแต่เป็นสิ่งบอกเล่าเรื่องราวของชุมชน”
- ครูอุ๊ต อนุญา คำโนนทอก

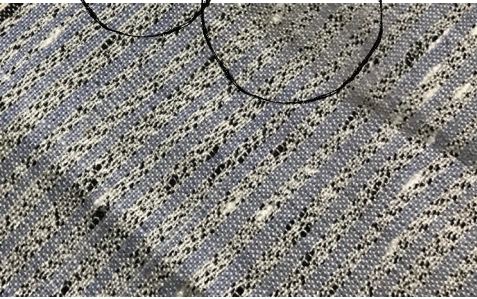

วิถีชีวิตของชาวหนองบัวแดงผูกพันกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่ใช้เส้นใยธรรมชาติเท่านั้น ลวดลายผ้าทอของที่นี่ยังได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติอีกด้วย รวมถึงความศรัทธาใน พระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตท้องถิ่น ทำเนิดเป็นลวดลายผ้าแห่งหนองบัวแดงกว่า 100 ลาย เช่น

ลายไข่มดแดง

มีคำกล่าวว่า “ที่ใดมีปลาร้า ที่นั่นมีลายไข่มดแดง” ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเดิมลวดลายนี้ชื่อว่า “ลายไข่ไขง่าง” แปลว่า ไข่แมลงวัน ได้รับแรงบันดาลใจจากไหปลาร้า เมื่อชาวบ้านทำปลาร้าจะมีแมลงวันมาวางไข่ รอบ ๆ ปากไห ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็น “ลายไข่มดแดง” ซึ่งเป็นสินค้าเศรษฐกิจของชุมชนหนองบัวแดง ถือเป็นลวดลายที่สะท้อนวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่น นอกจากนี้ลายไข่มดแดงเป็นลายสวมใส่ง่ายไร้กาลเวลา สามารถจับคู่กับเสื้อผ้าได้หลายรูปแบบ จึงกลายเป็นลวดลายยอดนิยม

ลายกลีบบักบก

บักบกหรือกระบอกคือพืชพื้นถิ่นแห่งแดนอีสาน เป็นไม้ยืนต้นให้ผลกลมรี เมื่อชาวบ้านเก็บมารับประทาน ต้องผ่าผลกินเนื้อข้างในซึ่งมีรสมัน อมหวานใกล้เคียงกับอัลมอนด์ ลายกลีบบักบกมาจากการผ่าและแกะเมล็ดออกเป็นสองซีกลักษณะเหมือนปีกผีเสื้อ จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่า “ลายผีเสื้อ” ด้วย

สีสันทาจากผืนป่า และท้องถิ่น

ในป่าสีเขียวชอุ่มที่เราเห็น ยังมีสีสันทามากมายซ่อนอยู่และกลายมาเป็นวัตถุดิบสำคัญของ ศิลปหัตถกรรมในภาคอีสาน การเลือกสรรสีจากธรรมชาติเกิดจากการสังสรรค์สัมพันธ์มา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนกลายเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง

ครั่ง

มะเกลือ

ประดู่

ใบ

สับเล็ด

ครึ่ง เป็นสิ่งมีชีวิตประเภทแมลงตัวเล็กๆ คอยดูดกินน้ำเลี้ยงจากกิ่งไม้ และถ่ายมูลออกมาเป็นสีแดง ซึ่งกลายเป็นเกราะห่อหุ้มตัวครั้งจากอันตรายภายนอก การเตรียมสีแดงจากครึ่ง ชาวบ้านจะนำครึ่งดิบมาวดในน้ำร้อนและกรองเศษครึ่งออก ด้ย้อมครึ่งน้ำแรกจะได้สีแดงเข้ม ส่วนน้ำสุดท้ายจะให้สีชมพูปอ่อน

คราม ไม้พุ่มตระกูลถั่วที่พบได้ทั่วไปในประเทศไทย จึงเป็นสีย้อมธรรมชาติที่ได้รับความนิยม การเตรียมสีย้อมครามต้องใช้ต้นคราม ใบคราม และกิ่งคราม การย้อมครามมีกรรมวิธีการเตรียมสีที่ซับซ้อนกว่าสีอื่นๆ

มะเกลือ ไม้ยืนต้นที่อยู่คู่วิถีชีวิตชาวนามานาน ด้วยเหตุที่ชาวนาต้องทำงานในน้ำเป็นเวลานาน จึงเกิดผื่นคัน ซึ่งผลมะเกลือมีสรรพคุณในการฆ่าเชื้อแบคทีเรีย ผลมะเกลือให้สีดำ เทาดำ หรือเขียวขี้ม้าเข้มตามความแก่อ่อนของผลมะเกลือที่นำมาใช้ในการย้อม

เพกาหรืออินฟ้า เป็นไม้ยืนต้นให้ฝักเรียวยาว ทุกส่วนของต้นเพกาเป็นสมุนไพรไทย สามารถใช้ประโยชน์ได้ ในการย้อมสีธรรมชาติ เปลือกเพกาจะให้สีเขียวและสีเขียวอมเหลือง

ประตู ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เปลือกและแก่นประตูให้สีชมพูอ่อนถึงสีชมพูน้ำตาล

มะहुต ไม้ยืนต้นขนาดกลาง พบเฉพาะในแถบภาคอีสานใกล้ชายแดนไทย-กัมพูชา เปลือกต้นมะहुตให้สีเหลืองอ่อน สีเหลืองสด และสีน้ำตาล

กระบก ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ พบได้ทั่วไปในป่าภาคอีสาน จึงไม่นิยมปลูกกันในครัวเรือน ทุกวันนี้ผ้าย้อมสีจากกระบกจึงหายากมาก ผลกระบกให้สีดำเทาสวยงาม

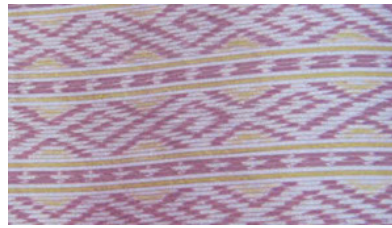
เข ไม้พุ่มรอเลื้อย เปลือกและแก่นของต้นเขให้สีเหลืองเช่นเดียวกับมะहुต

สบู่เลือด ไม้พุ่มขนาดเล็ก ยอดของต้นสบู่เลือดมีสีม่วงแดง ปลูกกันทั่วไปในครัวเรือน ผลของสบู่เลือดให้สีเหลืองเขียวอ่อน

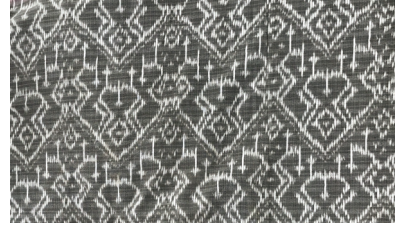
โคลน โคลนที่อยู่ตามท้องนาให้สีเทาดำ โคลนอาจเป็นส่วนผสมในการย้อมผ้าให้มีสีดำเข้มขึ้น เช่น การใช้โคลนร่วมกับการย้อมสีจากมะเกลือ

ลายหมี่คั่นขอนารี ลายผ้าอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ เดิมมีชื่อว่า “ขอกะหรี” เนื่องจากมีลวดลายพื่นที่เกี่ยวกับมาเช่นหญิงงามเมือง จากนั้นได้รับการเปลี่ยนชื่อเป็น “ขอนารี” เพื่อความเป็นสิริมงคล

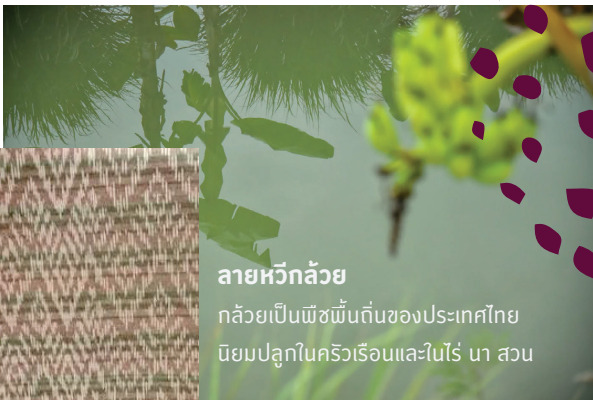
ลายนาค แรงบันดาลใจจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อีกทั้งชาวบ้านภาคอีสานเชื่อว่านาคเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ดลบันดาลสายฝนสู่พื้นที่เกษตรกรรม นาคจึงปรากฏอยู่ในศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมถึงผ้าทอด้วยเช่นกัน

ลายบายศรี สร้างสรรค์จากความศรัทธาในพุทธศาสนาเช่นเดียวกับลายดังกล่าวหมายถึงพานบายศรีสำหรับบูชาองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

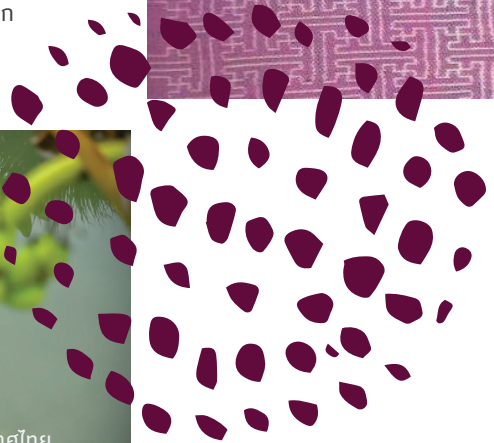

ลายประแจจีน หรือลายตะขอกี่วทริพย์ เป็นลายมงคลของจีนเสสมัยโบราณ ด้วยความคลาสสิกของลวดลายและความหมายอันเป็นมงคลยิ่ง ลายนี้จึงนิยมใช้เป็นตัวรับไหว้หรือของขวัญของฝาก ด้วยลวดลายที่คลาสสิก สามารถนำมาใช้ได้ในทุกโอกาส

ลายหวิกล้วย

กล้วยเป็นพืชพื้นถิ่นของประเทศไทย นิยมปลูกในครัวเรือนและในไร่ นา สวน

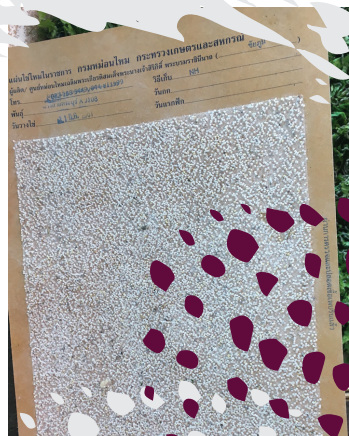

จากดินป่า ท้องนา สู่ม้าหนึ่งคืน

“สิ่งสำคัญของม้าก็คือต้องเน้นความน่าใส่ น่าใช้ ใส่สบาย
ไม่ใช่แค่สวยอย่างเดียว ต้องดีต่อสุขภาพด้วย
เราจึงให้ความสำคัญกับวัตถุดิบมาก”

- ครูอุ๊ต อนิญา เค้าโนนกอก

จากการปลูกฝ้าย เลี้ยงหม่อนไหม ย้อมสี จนถึงการทำเป็นดินม้า
มีกระบวนการยาวนานราว 3-9 เดือน ชุมชนหนองบัวแดงใส่ใจ
ในทุกกระบวนการเพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ดีที่สุด ปลอดภัย
เพื่อผลิตม้าทออันแสนประณีต

รู้หรือไม่

เลี้ยงหม่อนไหมต้องไร้เคมี

การดูแลสุขภาพแวดล้อมของโรงเลี้ยงไหมสำคัญมากต่อสุขภาพของ
หนอนไหม เนื่องจากหนอนไหมอ่อนไหวต่อสภาพอากาศ อุณหภูมิ
ยิ่งไปกว่านั้นหนอนไหมสามารถรับรู้แยกแยะกลิ่นของผู้เลี้ยงได้
และไม่ถูกกับกลิ่นน้ำหอม สารเคมีใด ๆ หากใบหม่อนที่นำมา
เลี้ยงไหมปนเปื้อนยาฆ่าศัตรูพืชอาจเป็นอันตรายต่อหนอนไหม
จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ชาวบ้านยังคงวิถีอินทรีย์ปลอดภัยจนถึง
ปัจจุบัน รวมถึงผู้เยี่ยมชมควรงดการฉีดพรมน้ำหอมหรือสารเคมี
ต่าง ๆ พร้อมทั้งปฏิบัติตามคำแนะนำของชาวบ้านอย่างเคร่งครัด
นอกจากนี้ชาวบ้านที่นิยมรับประทานผักแต่ที่อยู่ในโรงไหม
ถือเป็นโปรตีนออร์แกนิกชั้นดี ถ้าไปเที่ยวอย่าลืมขอชิมดูสักหน่อย
อาจจะติดใจ!

เส้นใยธรรมชาติ

จุดเริ่มต้นของการผลิตผ้าทอมือคือการผลิตเส้นใยธรรมชาติอันได้จากสัตว์และพืช
ชุมชนหนองบัวแดงมีภูมิปัญญาการผลิตเส้นใยด้วยตัวเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
บางครัวเรือนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสำหรับผลิตเส้นใยไหม ในขณะที่ครัวเรือนอื่นๆ
อาจปลูกฝ้ายเพื่อส่งต่อไปยังกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติต่อไป

เส้นใยไหม ได้จากการเลี้ยงไหมซึ่งมีวงจรชีวิตเช่นเดียวกับหนอนผีเสื้ออื่นๆ
การเลี้ยงไหมใช้เวลา 1 เดือนตั้งแต่การเพาะหนอนไหมจนจบจนกลายเป็นดักแด้สร้าง
รังไหมลักษณะกลมรี หนอนไหมที่เพาะเลี้ยงกันในประเทศไทยมีหลายสายพันธุ์
ชุมชนหนองบัวแดงนั้นเลี้ยงไหมเหลือง

1.1 เลี้ยงหนอนไหม เริ่มต้นจากการซื้อไข่หนอนไหมจากกรมหม่อนไหม ไข่หม่อนไหม 1 แผง
สามารถเพาะหนอนไหมได้ 1 กระดัง หลีกจากฟักตัวสามารถเลี้ยงในกระดังก็ได้หรือ
สร้างรังเลี้ยงไหมเป็นชั้น ๆ จะช่วยให้บริหารจัดการได้ดีขึ้น หลีกการดูแลหนอนไหมคือเลี้ยงให้ด้
และหลับเป็นเวลา ให้หม่อนเป็นอาหาร และหมั่นทำความสะอาดมูลหนอนไหม พร้อมทั้งดูแลรักษา
สภาพแวดล้อมในโรงเลี้ยงไหมให้สะอาด มีอุณหภูมิเหมาะสม

1.2 สาวไหม ประมาณ 1 เดือนหนอนไหมจะเริ่มทำรังรูปร่างกลมรีและกลายเป็นดักแด้
เป็นเวลาที่ชาวบ้านเก็บรังไหมมาต้มในน้ำร้อน และสาวไหมด้วยเครื่องสาวไหม
โดยนำไปมาสะกัดรังไหมเพื่อให้เส้นไหมที่กำลังต้มติดขึ้นมารวมกันเป็นเกลียว
และสาวเส้นใยไหมด้วยมือ สามารถกำหนดความหนาบางเส้นใยไหมได้ตามแรงสาว

ฝ้าย

เส้นใยธรรมชาติจากพืช คุณสมบัติของเส้นใยฝ้ายคือระบายอากาศได้ดี เหมาะสำหรับทำเครื่องนุ่งห่ม ต้นฝ้ายเป็นพืชขึ้นต้นเขตร้อนชื้น ใช้เวลาในการปลูก 8 เดือนจึงสามารถเก็บเกี่ยวปุ๋ยฝ้ายได้ ทุกปีชุมชนหนองบัวแดงจะเริ่มหยอดเมล็ดพันธุ์ฝ้ายตั้งแต่เดือนมิถุนายน เนื่องจากต้นกล้าต้องการฝนในการเจริญเติบโต แต่หลังจากยืนต้นแล้วจะไม่ชอบน้ำขัง ซึ่งพอดีกับสภาพอากาศของภาคอีสานที่มีฝนตกเพียงช่วงสั้นๆ เมื่อต้นฝ้ายอายุราว 8 เดือน ดอกฝ้ายจะเริ่มแก่และแตกปุ๋ย จึงสามารถเก็บเกี่ยวปุ๋ยฝ้ายขาวสะอาดได้จากต้น

ปลูกฝ้ายได้บุญ?

ร้อยพันพันธุ์ฝ้ายสีดุ่นด้วยจุลกฐิน ในอดีตเกษตรกรนิยมปลูกฝ้ายหลากหลายสายพันธุ์ ทั่วทุกวันนี้พื้นที่การปลูกฝ้ายลดจำนวนลงไปเหลือเพียงสายพันธุ์ที่นิยมเท่านั้น ฝ้ายสายพันธุ์สีดุ่นก็ค่อย ๆ เสือนหายไ้จากภูมิภาคนี้ ครัวู๊ด และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดงตั้งใจที่จะฟื้นฟูฝ้ายสายพันธุ์สีดุ่น โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกเพื่อทอผ้าถวายวัดในประเพณีจุลกฐิน

รู้หรือไม่

“จุลกฐิน” เป็นกาลทาน หรืองานบุญซึ่งเกิดขึ้นปีละ 1 ครั้งในช่วงหลังออกพรรษา 1 เดือนถึงเทศกาลลอยกระทง เป็นประเพณีที่คนในชุมชนมาร่วมมือร่วมใจกันทำผ้าไตรจีวรให้เสร็จอย่างรวดเร็วภายใน 1 วัน ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวฝ้าย การเตรียมเส้นใย และการทอผ้า จุลกฐินต้องอาศัยพลังกาย ใจ และศรัทธาของคนจำนวนมาก เชื่อกันว่าผู้ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำจะได้รับการกุศลอย่างแรงกล้า งานบุญดังกล่าวถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนภาคเหนือและภาคอีสานในประเทศไทยเท่านั้น ชุมชนหนองบัวแดงจึงยังคงให้ความสำคัญกับเทศกาลนี้ เพื่อกุศลโอบายในการอนุรักษ์พันธุ์ฝ้ายและการทอผ้าให้ยังคงอยู่สืบไป

การเตรียมเส้นใยฝ้าย

อ้วฝ้าย

คือการคัดแยกปุ๋ยฝ้ายกับเมล็ดฝ้ายออกจากกันด้วยเครื่องรีด เริ่มจากการนำปุ๋ยฝ้ายสอดเข้าไปในเครื่องรีด จากนั้นใช้มืออีกข้างหมุนให้ฟันเฟืองของเครื่องรีดดึงปุ๋ยฝ้ายให้ไปลงตกในตระกร้าที่เตรียมไว้อีกด้านหนึ่ง เหลือไว้เพียงแค่มล็ดฝ้าย

ดัดฝ้าย

เมื่ออ้วฝ้ายเรียบร้อยแล้วจึงนำฝ้ายใส่ชะลอมแล้วใช้เครื่องมือลักษณะคล้ายคันธนูดัดปุ๋ยฝ้ายให้ฟูขึ้น

กลิ้งฝ้าย

นำฝ้ายที่ฟูแล้วจากการดัดมาม้วนด้วยไม้ให้กลายเป็นแท่งยาวๆ เรียกว่า หลูหลี หรือลูกหลี

เข็นฝ้าย

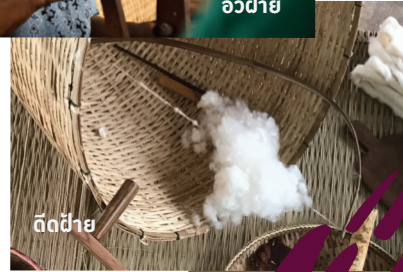
นำหลูหลีมาทำให้กลายเป็นเส้นด้ายด้วยเครื่องปั่นฝ้าย หลังจากเข็นฝ้ายแล้วจะได้เส้นด้ายเป็นม้วน

เปียฝ้าย

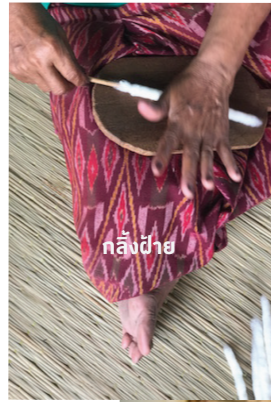
นำเส้นด้ายจากการเข็นฝ้ายมาม้วนเป็นใจฝ้ายด้วยวิธีการพันรอบไม้เปียฝ้าย

อ้วฝ้าย

ดัดฝ้าย

กลิ้งฝ้าย

เข็นฝ้าย

เปียฝ้าย

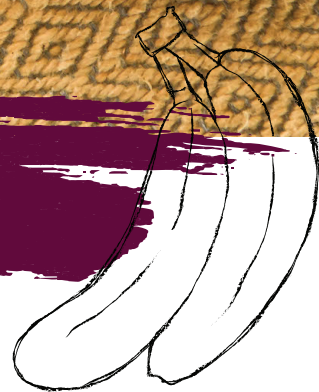

การย้อมสี

1. เก็บเกี่ยวพืชให้สี เนื่องจากพืชแต่ละชนิดให้สีต่างกัน อีกทั้งต้องใช้ชิ้นส่วนต่างกันตามชนิดของพืชด้วย จึงต้องเตรียมสีตามกระบวนการของพืชแต่ละชนิด เช่น นวดน้ำร้อน เป็นต้น
2. ต้มเส้นด้าย
ต้มเส้นด้ายเพื่อล้างไขมันออกจากเส้นด้ายก่อนย้อมสี
3. ย้อมสี นำผ้าทอมาย้อมสีด้วยการจุ่มลงในสีธรรมชาติ หากต้องการให้เข้มและสีติดทนนาน ควรย้อมสีผ้าทอหลาย ๆ ครั้ง การย้อมสีธรรมชาติทุกชนิด ขณะย้อมต้องยกผ้าเพื่อให้ผ้าที่กำลังย้อมสัมผัสกับอากาศด้วย เนื่องจากสีธรรมชาติจะทำปฏิกิริยากับอากาศ สีจึงเข้มและติดทนนานกว่าผ้าที่ไม่ได้สัมผัสอากาศ เครื่องนุ่งห่มที่สร้างขึ้นจากธรรมชาติที่ต้องการหายใจเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตอย่างคน สัตว์ และพืช

รู้หรือไม่?

ยางกล้วย เคลือบสีติดทนนาน

เมื่อซีกผ้าย้อมสีธรรมชาติแล้ว สีย้อมผ้ามักจะตกและซีดจางตามการใช้งาน อย่างไรก็ตามวิธีตามวิชาหัตถกรรมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดงมีเคล็ดลับในการย้อมสีธรรมชาติให้ติดทนด้วยการใช้ยางกล้วยน้ำว่าผสมกับสีย้อมผ้าเพื่อให้สีย้อมยึดติดเส้นใยผ้ามากขึ้น ผ้าที่ได้จึงมีสีเข้มกว่า ทนต่อการซักล้างและตากในแสงแดด ที่สำคัญยางกล้วยยังเป็นสารย้อมธรรมชาติที่พบได้ในท้องถิ่นและปลอดภัยต่อผู้สวมใส่อีกด้วย

การทอผ้า

ทุกหลังคาเรือนในชุมชนหนองบัวแดงมีอุปกรณ์ทอผ้าประจำอยู่ที่ตุ้บ้าน เสมือนพื้นที่สร้างสรรค์งานศิลปะท่ามกลางธรรมชาติ แต่เดิมไม่มีการบันทึกองค์ความรู้ด้านการทอผ้าไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เน้นถ่ายทอดวิชาจากแม่สู่ลูกสาว ศิลปะการทอผ้าเป็นศาสตร์ที่ซับซ้อนอาศัยความชำนาญในการใช้เครื่องมือหลายชนิด เช่น

ที่ เครื่องทอผ้าซึ่งมีกลไกที่ซับซ้อน เป็นอุปกรณ์หลักที่ก่อเส้นด้ายพุ่งด้ายยืนจนกลายเป็นผืนผ้า ที่ต้องมีควมแข็งแรงเพื่อให้ผืนผ้าตั้ง ไม่ยุ่น

พืม มีลักษณะเป็นซี่คล้ายหวี พืมเป็นตัวกำหนดระยะระหว่างเส้นด้ายยืนทุกเส้นให้อยู่ห่างกันในระยะที่สม่ำเสมอ กำหนดหน้ากว้างของผ้าและเป็นตัวกระบอกเส้นด้ายพุ่งให้แน่นสนิทกับเส้นยืนจนกลายเป็นผืนผ้า

กระสวย ทำจากไม้เนื้อแข็ง ลักษณะเป็นแท่งยาวปลายแหลมทั้งสองด้าน มีแกนสำหรับบรรจุหลอดด้ายพุ่ง กระสวยจะมีหน้าที่ส่งด้ายพุ่งเข้าไประหว่างด้ายยืนทั้งสองกลุ่ม กระสวยเป็นอุปกรณ์ที่ต้องมีความลื่นเป็นพิเศษเพื่อถนอมเส้นใยผ้า เนื่องจากต้องสัมผัสกับเส้นด้ายยืนด้วยความเร็วตลอดการทอผ้า

ตะกอ อุปกรณ์ที่ทำจากเส้นด้ายที่เหนียวเป็นพิเศษ ยึดโยงกับเส้นด้ายยืนทุกเส้น โดยมีหน้าที่แบ่งเส้นด้ายยืนออกเป็น 2 ส่วน ทำงานเป็นกลไกร่วมกับไม้เท้าเหยียบ

การเลือกสรรและดูแลรักษา

เลือกผ้าให้ถูกใจคนใส่

เนื้อผ้า คุณสมบัติของผ้าจากเส้นใยธรรมชาติคือความเย็นสบายในการสวมใส่ ทว่าในปัจจุบันผ้าใยสังเคราะห์ได้รับการพัฒนาให้มีผิวสัมผัสใกล้เคียงกับผ้าทอธรรมชาติมาก สิ่งสำคัญในการเลือกซื้อผ้าคือการรู้จักวัสดุให้มากพอ ผู้ซื้อจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ในการเลือกผ้า ครูอุ๊ดีเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอที่ย้อมสีธรรมชาติขึ้น เพื่อให้คนรักผ้าศึกษาตั้งแต่กระบวนการผลิตผ้าอย่างลึกซึ้งตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

ฝีมือการทอผ้า ฝีมือการทอเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างเรื่องราวให้ผ้าแต่ละผืน เบื้องต้นผู้ซื้อสามารถเลือกจากการเรียงตัวของเส้นใย เส้นใยไม่เป็นขยุย ซึ่งแสดงถึงความประณีตของผู้ทอ อย่างไรก็ตามผ้าทอมือแต่ละชิ้นล้วนมีแค่ผืนเดียวในโลก การเลือกสรรจึงขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้สวมใส่

การดูแลรักษา

การถนอมเส้นใยธรรมชาติที่ดีที่สุดคือการซักด้วยมือ สามารถซักและรีดในอุณหภูมิสูงได้ อย่างไรก็ตามไม่ควรตากในแดดจัดนานเกินไป อีกทั้งควรเก็บในที่แห้งและเย็น เพื่อป้องกันเชื้อรา

รู้หรือไม่?

แม้ในปัจจุบันผ้าใยสังเคราะห์จะให้ผิวสัมผัสที่ใกล้เคียงกับผ้าทอธรรมชาติ ทว่าเส้นใยผ้าทั้ง 2 ชนิดยังคงแตกต่างกัน ผ้าเรยอนมีเส้นใยสั้นกว่า เมื่อซักผ้าเส้นใยสังเคราะห์อาจกลายเป็นฝุ่นซึ่งก่อให้เกิดโรคทางระบบทางเดินหายใจ ในขณะที่เดียวกัน ผ้าฝ้ายซึ่งผลิตจากเซลล์ลูลิสของฝ้ายมีเส้นใยยาว จึงปลอดภัยต่อผู้สวมใสมากกว่า

SACICT

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)

The SUPPORT Arts and Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)

59 หมู่ 4 ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13290 โทรศัพท์ 035-367-054-9 โทรสาร 035-367-051

9, Moo 4, Changyai, Bangsai, Ayutthaya 13290 THAILAND Tel. +66(0) 35-367-054-9 Fax. 035-367-051

www.sacict.or.th Call Center 1289